

Abstrakt

Tématem práce je vztah jedince a společnosti ve dvojici románů Jiřího Weila ze třicátých let – Moskva-hranice a Dřevěná lžíce. Tento vztah je zkoumán jednak na pozadí soudobých proudů marxistické estetiky, jednak vlastním rozbořením obou knih. Práce se skládá z teoretické části, interpretační částí a typologie románových postav. Výchozí interpretační tezí je výzva Růženy Grebeníčkové, aby byly Weilovy romány čteny nikoliv jako svědectví o historické realitě v SSSR, ale především jako svébytná literární díla. V teoretické části jsou představeny dvě literární koncepce, jejichž vliv je ve Weilových románech patrný: umělecké pojetí sovětské avantgardní skupiny LEF a socialistický realismus Bedřicha Václavka. Práce shrnuje programové teze obou těchto proudů, zkoumá jejich implikace pro vztah jedince a společnosti. Pozornost je věnována rozdílnému pojetí skutečnosti v obou koncepcích: lefovské pojetí klade důraz spíše na přítomnost, socialistický realismus spíše na budoucnost. V interpretační části je proveden strukturní a naratologický rozbor obou románů. Ukazuje se přitom, že v různých vrstvách románů se hojně uplatňuje princip juxtaopozice. Interpretace dále zkoumá vztah jedince a společnosti s důrazem na pojmovou opozici společenská funkce – lidskost. Variantou takového vztahu je i komunismus, chápaný v duchu francouzského filosofa J.-L. Nancyho jako imanence společenství ve společenství. Naznačený interpretační rámec je poté užit pro vytvoření typologie románových postav. V ní vychází najevo kompoziční důležitost postav Rudolfa Herzoga a Tonyho Strickera. Ti představují dva ideály a zároveň dvě různá pojetí skutečnosti, která však zanikají s jejich smrtí. Jako románové východisko po zániku obou ideálů se nabízí ironický postoj románového hrdiny, o kterém píše György Lukács v Teorii románu. Práce dospívá k tomu, že Weilovy romány je možné chápat jako polemiku s komunismem a totalitarismem v širokém smyslu.